

יסודם בחטא // מראשית ימי הציונות ניסו הם לבלבל ולסחוף ברמאות את הנושאים עין לגאולת ציון

משאות שווא ומדוחים

כבר בקריאת השם, התנועה הציונית, ביקשו מחטיאי האומה לשקר ולזייף. בחרו הם בדווקא בשם ובסמלים המרטיטים לב כל יהודי. רבה רעתם כאשר הפיצו הם כזבים בין קהילות ישראל, כאילו זכו להסכמה מגדולי אותו הדור. פרק היסטורי נשכח

י. פרל

מחבלים כרם ד' צבק-ות...

מאלה וכאלה באמת רפו ידינו ונחבל רוחינו וכו'... הכלל: כל ירא אלקים באמת בורח מפני הציונים המזרחים כבורח מפני האש - אך אלו העומדים על שתי הסעיפים נמשכו אחריהם ואין בהם רבנים זולת המעטים שיסדוה לפי דעתם המשובשה. הרבה יש לדבר בזה אך לא יספיקם הגליון". [הפלט, כסלו תרס"ה].

עיוות היסטורי

כותבי הדורות, ניסו לתלות חלק מכזביהם בדעתו של רבינו הנצי"ב, אך עובדה אחת פשוטה אינה נזכרת: שנת פטירתו של מרן הנצי"ב היא שנת התרנ"ג (1893) ארבע שנים לפני הקמתה של התנועה הציונית בבאזל...

הללו מתעלמים מדבריו הנוקבים של רבינו הנצי"ב בעניין ההתייחסות ליישוב ארץ ישראל, כ"אתחלתא דגאולה", ובהתנגדותו לספר "דרישת ציון", באיגרת שנכתבה ביום צום השביעי יהפך לשו"ש תרנ"א.

כך כותב הנצי"ב, "כבוד הרב המופלג ודרשן, לוקח נפשות בדברו, בהטיפו מוסרו כ"ש מ' חיים יוסף יפה נ"י..."

כבר כתבתי בקצרה למע"כ נ"י שאין נפשי נוחה מהספר 'דרישת ציון'... כי נוסד על אור מתעה שראה בארצות המערב שניתן שווי זכויות לאחינו, והיה מדמה כי זהו הבטחת יושב ד' אלקיך את שבותך ורחמך' מעתה עלינו להגיע לסופיה דקרא יושב וקבצך' וגו' - ובמח"כ אינן אלא דברים בטלים.

שעיקר שבות ישראל אינו בארצות המערב כי אם בירכתי צפון, וירמי הנביא אמר שמתחילה 'הנני מביא אותם מארץ צפון' ואח"כ יקבצתם מירכתי ארץ'.

שזה האור של שווי זכויות החשיך עיני אחינו בארצות המערב והסיר צורת היהדות, זולת יחידי סגולה. שהרי לפני זה המקרא כתיב יושבת

בו סכנה לכל העסק, המקום ית' יורנו דרך הישרה וחפץ ה' עלינו יצליח להושיב נשמות הארץ ויזכו לראות ישראל בנוויהם. כנפש העמוס בעבודה, נפתלי צבי יהודא ברלין". (מתוך אגרות הנצי"ב מוולוז'ין, אגרת ק"ז).

במקום אחר התייחס רבינו הנצי"ב ליישוב ארץ ישראל על ידי פורקי עול וחילול קדושתה של ארץ ישראל, וליישוב הארץ על ידי סכנת נפשות וכתב:

"באשר במדה זו שהמצוה היא יקרה בעיני, במדה זו ראיתי וידעתי כי רפו ידי העוסקים בזה... לקול השמועה אשר אחינו המתיישבים באה"ק אינם שומרים את השבת ולא מצות הארץ, אשר על זה גלינו מארצנו, ובוזה תלוי גשמי הארץ אשר עיני ד' אלקיך בה מראשית השנה עד אחרית השנה, ע"כ אמרה נפשי אולי בקראי שמי על הגבאות שנתפרסם עפ"י קול הקורא יתנו אומן בלבבם כי יתוקן הדבר בעזר ד'... כי אם לא יתוקן הדבר אין לי לשלוח אצבע בזה..."

ובמכתב מכ"ג כסלו תרמ"ח, וולוז'ין "חלילה לנו לעשות דבר ביישוב א"י בעבירה של סכנת נפשות, והיא לא תצלח..."

מנהיג אגו"י רבי יעקב רוזנהיים היטיב להבהיר את הדברים במאמר שכתב ב'הנאמן' - ירחון חרדי שהוקדש לדור הצעיר, ובו הוא כותב: "1'רוצים לקיים את המצוות - חוגי אגודת ישראל לא האמינו מעולם כי על ידי יצירת בית לאומי בטוח בכוח אנוש תבוא הגאולה לעם ישראל [...]. ההבדל בין הפוליטיקה שלנו לבין זו של אותם שמבלי דעת, כמובן - היו לכלי אומן בידי ההשגחה העליונה; הוא בזה שאנו רוצים בכל לב ונפש להקים מצוות ישוב הארץ [...]. ובארץ הקודש אנו רואים לא ענין שבפוליטיקה אלא ענין שבדת".

ההדגשה על החילוניות של ראשי התנועה הציונית מצאה ביטוי אצל גדולי עולם ממזרח אירופה וממערבה, הם נשענו על קדמונים, והדגישו את דבריו של היעירות דבשי.

עד ד' אלקיך ושמעת בקולו' וגו' ולא החל להתקיים כלל.

עוד זאת שיסוד דעת הגאון הנ"ל, שזהו תחילת הגאולה, ובוזה מסתיים דבריו לבאר האיך נגיע לידי גאולה ובאמת אין אדם יודע עד מה סדר הגאולה העתידה, והרי גאולת מצרים מצד הסברא הייתה פשוטה מגאולת כל ישראל בזמן הזה, מצד שהיו כל ישראל במקום אחד ובמלכות אחת מה שאין כן בגלות החל הזה, ע"כ כתיב כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, והיה ראוי לכתוב יהיה נפלאות, או כאשר הראיתך בצאתך ממצרים אראנו נפלאות, אלא משום שאין ערוך נפלאות הגאולה העתידה לגאולת מצרים, וכאשר ידוע מאמר הגמרא במס' גדה (דף ל"א) לעושה נפלאות גדולות לבדו, אפילו בעל הנס אינו מכיר בניסו, ואם כן באמת הנס גדול הרבה ממה שרואין, וזהו דבר הכתוב כימי צאתך ממצרים, כמו שהיה באמת כך אראנו נפלאות, תראה בעיניך, ומוזה מבואר שיהיה באמת הרבה יותר".

כאן מאריך הנצי"ב לבאר את הדברים ומסיים: "והדברים עתיקים ומפורשים ב'העמק דבר' פ' ראה בפס' 'שמור את חודש האביב'. אומנם כל הדברים הללו אינן נצרכים אלא לפי שדמה הגאון שהחל אורה של הגאולה בזמנו, אבל בזמן הזה שאנו כבושין בגולה וגזרות מתחדשות, אסור לנו להזכיר רעיון של גאולה בעניין ישוב הארץ, דבלי ספק ישמעו התוגר ושריו דיישוב הארץ ע"י ישראל אתחלתא דגאולה היא, ויפריע ח"ו עיקר הישוב, ושאר מלכויות יחושו לדבר ויגזרו גזרת המן ר"ל".

בסיום הדברים מזהיר הנצי"ב וכותב: "וחלילה לנו להראות בעסק הישוב סימני גאולה, ורק העיר ד' בלבנו להשיב שממות הארץ ולעשותה ליישוב, ויותר מזה לא ידענו מאומה, ואין לנו לדבר בזה אלא לחכות בלב ולהאמין לגאולה באיזה אופן שירצה לפי מעשיו, על כן איני מסכים לשוב ולהדפיס ספר 'דרישת ציון' שיש

אייזנשטיין מפינסק, רבי זאב הכהן מפינסק, רבי שלמה זלמן לעווי, רבי משה אליעזר דן רלב"ג, רבי אייזיק יפה מדרזיא ורבי אברהם גוטמאן, הם כתבים:

(המגיד נ"ו) "הגיע שבוע זאת לפה שם ראינו איך האיש הידוע יהודא אלקלעי מסעמלין הרים יד בגאווה ובוז לדבר על צדיק עתק לחרף ולגדף את גדולי ירושלים, לאמר שזייפו מכתב מעכ"ת ביחוד, ומכתבים אחרים בכלל הוא יודע שזייפו ויבו בעיניו לשלוח אצבע ודבר און על הכלל, ופער פיו לבלי חוק גם על ידידנו אור עינינו הגאון הגדול צדיק נשגב מו"ה מאיר אויערבאך נ"י אב"ד דק"ק אשכנזים הי"ו פעה"ק בדברי בלע וגידופין שאסור לשומען, וה! יזעק לבבינו באנחת נפשינו ושברון מתננו כי גלה כבוד מתורת אלקינו אי כבוד בישראל כי ירהב איש בער כזה לפעור פיהו על איש אשר גם שיחת חולין שלו איננו מכיר, ואין עורר על זה אין בכל קוראי המגיד אשר יעיר קנאה קנאת התורה וכבודה וקנאת כבוד ירושלים וכבוד כל חכמיה וכל עמה אשר היו למדרס גם לעם הארץ.

ובשומנו לב על עיקר דבריו ועל המכתב אשר אמר כי זייפו פה, אנא ידידנו הודיעו נא משמנו כי האיש הזה הוציא שם רע על בת ירושלים בכלל ועל מכתב הנז' בפרט, ואנכי החותם הראשון אוכל להגיד ולהעיד כי לא בא לפני מעולם שום מכתב מזוייף ובפרט מכתב מכת"ר חלילה, ואנחנו כולנו אין אתנו יודע ממזייפי מכתבים והנה

בהם ואינו כדאי לבלות הזמן היקר להשיב על דבריו ועל חלומותיו".

מלחמת השמצות

רבני המזרחי ובראשם הרב י. א. ניסו להגיע לארץ ישראל כדי להשמיע את דעותיהם וכדי להשיג תמיכה ברעיון הציוני, אולם הם לא הצליחו להזיז את גדולי ירושלים משיטתם הברורה אפילו זיז כלשהוא ושניהם כאחד הן הרב מוהליבר והן הרב אלקלעי עזבו את ארץ הקודש מיד עם ביקורם הראשון בפחי נפש מכיוון שלא הצליחו להשיג נפשות לרעיונם.

בשלב הזה הוחל בסדרת השמצות בעיתונות העולם נגד בכוללים ונגד גדולי ירושלים, בהם בעל האימרי בינה' ועוד מגדולי ירושלים, בהם הואשמו בעיקר בטענה כי הם מפריעים לעבודת היישוב מן החשש שהדבר יזיק להכנסות הכוללים שלהם, אך גם טענות על זיופי מכתבים ושאר נטפות של רפש. מנהיגי היישוב ובראשם החכם באשי הגאון רבי אברהם אשכנזי נאלצו לצאת נגד השמצות אלה והשיבו מנה אפיים לאלקלעי.

במכתב נוקב שעליו חתומים חכמי ירושלים בהם הגאונים רבי אברהם אשכנזי ס"ט הראשון לציון, רבי יעקב וואלירו רבי אלעזר צבי קב ונקי מהוראדנא, רבי מאיר במו"ה אשר ז"ל מאניקסט, רבי ניסן בק, רבי יעקב מפינסק, רבי משה גראף מבריינסק, רבי משה ויניסטי, רבי אברהם

ובפרט מחברת ישוב א"י הידועה והגם שכוונתם לטובה ולענין גדול מגמתם אבל לא יגיעו כ"כ בנקל למטרת כוונתם ולקרב בזה הגאולה כפי העולה על רוחם, לבד כי עיקר דברי הרוצים לקרב הגאולה עפ"י דרך הטבע ועל ידי מלכי העמים יר"ה, מיוסדים על דברי פי' לשיר השירים המיוחס לרמב"ן, וכבר פקפק החיד"א בשה"ג שאין הפי' הנז' להרמב"ן ולי אין ספק שהפי' הנז' איננו מהרמב"ן ז"ל בשום אופן, כי כל המונח שם בפ"י שה"ש הנז' שהגאולה תהי' בדרך הטבע וכו' סותר להיסוד והשורש שהשריש לנו הרמב"ן עה"ת בפרשת בא שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין שכל דברינו ומקרינו שכלם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם בין ברבים בין ביחיד וכו' ע"ש.

וא"כ בכשול עוזר נופל עוזר ואי לזאת נתיעצו חכמי חרשים וכו' להחזיר העטרה ליושנה ולתקן הישיבה המפוארה תפארת ישראל הנז' כבראשונה, ולקרב בזה הגאולה מיסוד בעלי התלמוד והמדרש אשר מפיהם אנו חיים וכו', ואיתא במדרש פי' נשא שהגלות נגזר בעון ביטול תורה שנאמר על מה אבדה ויאמר ה' על עזבם את תורתך ולכן אי אפשר לצאת מתוכה עד שיתוקן החטא הזה וכו', ובזה האופן יכולים לזכות לתשובה גם אנשי חו"ל ודלא כמו שכתוב בס' מעודד ענוים... שהרחיק בהחלט לכל אנשי חו"ל ממצות תשובה ודבריו אין לו שחר וחלילה וחס להאמין בזה וכל דבריו ודרכיו בחזקת סכנה למי שיתבונן

דורות קדומים הזהירו בעניין, כך כותב רבי יהונתן אייבשיץ: "כנסת ישראל צווחה באלה ובשבועה אם תעירו ואם תעוררו את האהבה נגד קבוץ ישראל באם שהכל נועדו יחדיו לילך לירושלים וכל האומות מסכימים אפ"ה צווחה שחלילה שהלך שמה כי הקץ סתום ואולי אין עתה הזמן האמיתי רק עת רצון לפי שעה והיום או מחר יחטאו ומוכרחים לגלות פעם שנית ח"ו ואחרון קשה מן הראשון ולכך בקשה שלא ילכו עד שתחפץ ר"ל עד שיעזב הזמן שימלא כל הארץ דעה ומשם והלאה הבטיח עילת כל העילות שלא יהי' נעדר מן האומה הישראלית כלום וזה הזמן האמיתי שיבוא במהרה בימינו".

נאבקים על דעת הקהל

שניים מרבני המזרחי (ש"מ וי. אלקלעי) הסכימו להתיר פרצות שנאסרו מאז ומעולם בחיפוי המצווה של ישוב הארץ, וכתבו שהקב"ה רוצה יותר שישבו בניו בארצו אף על פי שלא ישמרו התורה כראוי ממה שישבו בחו"ל וישמרוה כראוי. ובתגובה אזור חרב חכמי ירושלים וגדוליה להישמר מהדעות הפסולות.

ביהמגיד' משנת תרל"ב, מובא מה שכתב הרה"ג רבי נחמן נתן קרוניל מחכמי ירושלים בהקדמה לספרו חמישה קונטרסים: "והנה הגיע עת דודים שבכמה מקומות בחו"ל כוונתם לקרב הגאולה כידוע ממ"ע המלאים מאלה העניינים

בבוא המגיד הנז' נאספו ראשי הכוללות לבתי ועדם אפס קול המון הגשם עצרנו מלהתועד כל ראשי הכוללות בועד אחד, ולהוציא אל הפועל את אשר הסכמנו כולנו אשר ראשי החברה שנתסדה בעצת ה' אלקלעי ימשכו ידיהם ממנו ולא יקבלו עוד גם מכתביו, ולא יהי להם דבר עמו עוד כי חלל יהודא קודש ד', וגם לבקש מאת כל כותבי עתים שלא לקבל שום מאמר ממנו בנוגע לאה"ק, כי אין כתבי העתים לפנינו ואנחנו לא נוכל לעמוד לשרת לענות לכל כסיל כאלתו.

ובכן לע"ע רק לפני מעכ"ת מהרנו להודיע כל אלה וטוב ונחוץ להשמיע אמרינו אלה לפני כל עדת ישראל ע"י מכתבי עתים דוברי טוב ולא רע על ישראל ועל רבנן אלה דברי חו"ר ראשי ומנהלי כוללות הספרדים והאשכנזים הי"ו בתוככי ירושלם עה"ק ת"ו הדורשים שלומכם מוקיריהם ומכבדיהם..."

לעזרת ד' בגיבורים

מי שהצטרף למאבק, היה רבה של ירושלים, רבי שמואל סלנט, יחד עם מי ששימש בימיו הראשלי"צ, הלא הוא רבי רפאל מאיר פאניזיל. וכך הם כותבים: "קול מעיר ד' קורא ברגש לא ללחם ולא למים, כי אם לתורה ולתעודה. מי האמין ומי מלל לנו כי קול כזה נשמע ממרום ציון מהר הקדש מבית אלקים משער השמים.

הקבצו ושמעו כל תופשי תורתנו רועי ישראל, האזינו שמעו הרים ריב ד' והאיתנים מוסדי ארץ עלבון דתנו, כי בשנים האלה משרבו הדואגים לטובתנו המתקדשים והמטהרים בשלל צבעים, והנה באים לחדש בטובם בכל יום מעשה בראשית וגוללים אור התורה מפני חשכת רוח הזמן רבו מאד בארצנו הפורקים עול התורה והיהדות עד אשר כולנו היינו חרפה על ידם לשכנינו, ואויבינו ילעגו לנו וכדי בזיון וקצף. ומה נורא עתה בהגלות נגלות כי לא רק שועלים כי גם אריות עלו בפרצות, וגם יד שרים וסגנים במעל האיום הזה, רבנים גדולי ישראל גם הם נתעו אחרי מאשרים מתעים. והנה מאשרים זדים ומעוללים בעפר קרנות צדיקים וחכמי התורה, והנם נותנים יד לפושעים השולחים יד בכל קדשי בני ישראל לעקור נטוע עד אשר גם אל החזקת ידי לומדי תורה וכל מחזיקיה בארץ הקדושה שלחו יד לערות עד היסוד בה חומת הדת, אשר היא חומת אש בכל הר קדשנו. ובאים לעשות חדשות בארץ ללא תורה וללא אמונה, עד אשר בנפש לוחטת גחלי אש חובה עלינו להרים בכח

קולנו למען קדם פני רעת העברת הדת הנשקפה.

ולקרות כמשה איש האלוקים בשער המחנה מי לדי אלי וכאלהו בהר הכרמל, נשאל לאלה אשר אדרת האמונה ואור התורה עליהם מצד אחד ונתינת יד למחללי כל קדש מצדם השני, עד מתי אתם פוסחים על שני הסעיפים אם ד' הוא האלוקים לכו אחריו, ואת ד' אלוקים תיראו לרבות תלמידי חכמים ולא להתחבר לאנשי רשע ומרמה אשר אין אלוקים כל מזמותיהם ולא לאמונה גברו בארץ.

ואתם אחינו כל בית ישראל, בכל כה ועזו עמדו על נפשכם. עמדו נא והתיצבו נא בארץ צדקה זו אשר הלכתם בה עד כה, ובכל עזו החזיקו במעוז הישוב הנוסד על אדמת הקדש ביד גאוני וצדיקי עולם על טהרת הקדש ההולך ואור באור התורה הצדק והדעת. וידוע תדעו כי כל מי שבא לחדש עד כה דבר בשילוח הכסף בכלל ובענין החזקת ידי יושבי אה"ק בפרט יהי מי שיהי כוונתו להזיק ולחבל כרם ד' צב-קות, ושומר נפשו וכבודו ירחק ממנו. וכבר ראינו רבות פעה"ק שכל מי שבא ע"מ לתקן, אם רק ישן מפני חדש הוציא הוא פנים קלקל, ובאנשים שאינם הגונים נתקל ובמגון דא וראי נתקל פושע הוא ויצא משפט מעוקל. ואתם הדבקים בד' ובאהבת תורתו וארצו מי שענה אליהו בהר הכרמל הוא יצו אתכם את הברכה והחיים, כעתירתנו הצעיר.

לכו ונשובה על ד'

כאמור, דבריו של הנציב על הדפסת ספר 'דרישת ציון', בהם כתב 'על כן איני מסכים לשוב ולהדפיס ספר דרישת ציון שיש בו סכנה לעיקר העסק', באו לידי ביטוי בהתבטאות של מרנא הגר"ח מבריסק

זצוק"ל שאמר כי לא אבי זקני בלבד, כלומר הנצי"ב, היה תומך נלהב בעניין יסוד מושבות בארץ ישראל אלא אני עצמי הייתי אוהד את הרעיון הזה במשך זמן ממושך, אבל מעשיהם של הסטודנטים מחרקוב גרמו לכך שאחדל מזה. אני מעלה תמיד על זכרוני אותו יום גדול כשהסטודנטים של כמה אוניברסיטאות נתכנסו בבית כנסת הגדול שבקיבוץ התענו כל היום והתוודו על עוונותיהם על שהיו רחוקים מן היהדות ויצאו בסיסמה בית יעקב לכו ונלכה, ולואי נמצא שם אחד שהיה אומר באותו רגע מרומם לכו ונשובה אל ד'. בואו אחים ונתחיל לדקדק בשמירת שבת ובשמירה על כשרות לא מיניה ולא מקצתיה כולם נשארנו אותם הפושעים שהיו הם באו לארץ ישראל ולא היטיבו את דרכם אף במקצת אלא הכתירו את בן יהודה לרבם והפיצו בארצנו הקדושה כפירה והפקרות ודאי שאנו צריכים להיות מתנגדים לציונות.

ביטוי נוסף להתנגדותו של מרנא הגר"ח, הייתה במכתבו של מרן הגר"ח לרב כרפס בעל הספר 'אור לישרים'. מרן הגאון רבי יצחק זאב מבריסק העיד כי כמה מגדולי הדור היססו בתחילה מלמסור את מכתביהם החריפים לבעל 'אור לישרים' הרב יעקב משה כרפס, בעוד שאביו הגר"ח היה הראשון שכתב לו דברים ברורים ואחריו נמשכו שאר גדולי אותו דור.

וכך כותב מרן הגר"ח ביום ו' י"ט אלול התרנ"ט: "יכתב ויחתם לאלתר לחיים טובים וארוכים כבוד הרב הגביר מופלג וחוב"ב יר"א מצוין כ"ש מ' ר' יעקב משה נ"י כרפס ברכה וכ"ט אחרי הברכה ממע"כ ש"י הגיעני מכתבו ורב תודות על פעולתו לטוב כן קראתי יתר דבריו בנידון כת הציונים שנתחברו ונתאגדו עתה בחזקה. ולא אבוש מלאמר, כי לא אדע איך

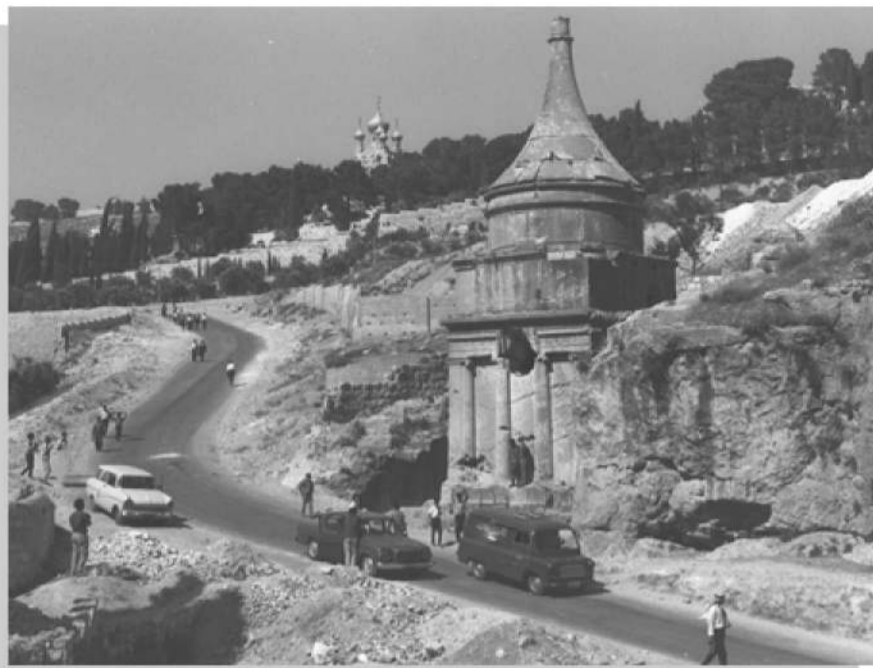
למצוא מסילות לצאת נגדם אחרי כי האנשים הלא מהם נודעים במקומותם לרעה ותכליתם כבר הודיעו ופרסמו כי הוא לעקור יסודי הדת, ולתכלית זה גם לכבוש את כל מקומות מושבות ישראל, בכדי שיהי זאת לעזר למטרותם.

וכאשר כבר הודיעו את כל אלה וגלו מחשבתם במכ"ע ומה נוכל עוד להוסיף דבר בזה, האם יאמנו דברינו עליהם מאשר הם אומרים ומגלים בעצמם? לא יאומן כי יסופר כי אחרי התגלות זדון לבם מפי עצמם עוד ימצאו מהישרים בלבותם שיתחברו להם אשר זה מביא תמהון גדול על כל קהל הגולה, כי יתנו להם מקום ואחיזה לענינם, ואיך ימצאו גם משענה בעת שנודע כי הוא חטאת הרבים.

ועכ"ז מצאתי כי הצדק את מע"כ ש"י כי ידברו יחד יראי ד', ויצעקו מרה בפרסום בהודעת הדברים מה שהודיעו הציונים בעצמם וזאת אחת ימצא בה יתירה לטובה כי יהיו הדברים יוצאים מלב טהור, אולי תהא זאת לרפאות המון בית ישראל אשר עור לא הושחת לבותם ושבו מעליהם ורפא להם וידעו להזהר בנפשותם לבלי להתחבר לענין שהוא הירוס הדת ומכשול לבית ישראל, וברכה רבה למע"כ שיח' וכל היקרים יחד אשר לבם חם והתעוררו לעזרת ד' תחזקנה ידיהם להוציא כל מפעל בזה לאורה והיו ממזכי הרבים ממש..."

אזהרה מפני תעלולים

גם גאון ישראל מדוינסק, רבי מאיר שמחה, מזהיר מדמיונות אנשי הציונות, והווי המדינה ומוזהיר: "והנה מידי דברי בזה התאפק לא אוכל מלגלות אשר היה טמון בלבבי וגלוי למתי סודו, כי המביט בעין פקוחה בספר דברי הימים להיות ישראל בגולה יראה פעמים לא ספורות עמדו בעמנו משתגעים ובעלי דמיון אשר חש עתידות למו, זה בזרוע ימינו וזה במופתים בדויים וכזבים וזה בתשובה ותענית, הוליכו את העם שולל ויאמינו כי הגאולה קרובה לבוא. ובהיות דבריהם כמסיס ניסס וכל מעשיהם הרסו כקורי עכביש יצאו רבים מקהל עדת ד' מהדת והאומה וכחשו בתקוה העתידה והיה לפוקה ולמכשול לבית ישראל. ועם כל האזהרות שהזהיר רבינו משה בספר שופטים ואגרת תימן לבלי להטות לב לרעיון כוזב ולבלי לחשוב אודות פעולות ודרכים להגאולה המקווה לא הועיל לרכי הלבב ונדכאי רוח, אשר בהריחם ממרחק דמיון להתנצויות רעיון זר אודות התקוה הנועדה מפי ד' הלכו כבהמה בבקעה ויהיו למרמס בשכחם דברי ד' על

יד נביאו ופתאום יבוא אל היכלו כו', הגנה מה נוראה היה המחזה בעת יצאו הנלהבים לאמר זה הדרך המביאה להגאולה העתידה ומהם חכמי וחסידים אשר אשכנז בדמיונם אמרו כי אין לך קץ מגולה מזו כו'..."

רבי שמשון רפאל הירש זצ"ל מצטרף אף הוא וכותב לרבי יעקב הלוי ליפשיץ, "הנה ע"ד מהר"צ קאלישער ז"ל לא נודע לי ולאנשי בריתי מאומה ואין לתמוה על זה כי אני הייתי מתנגד מוחלט לקאלישער ז"ל בענין זה אשר יותר משלשה וארבעה פעמים כתב אלי ושלח כתביו וחבוריו והפציר בי לעמוד לראש עצתו בענין ישוב א"י, עד אשר לבסוף בא אלי בתוכחות עלי און כאלו אני מעכב הגאולה וכו' ובקשתיו להרף ממני בדבר זה כי את אשר המה למצוה גדולה יחשובו היא בעיני עברה לא מעט ואם כן אי אפשר כלל לבא בזה לעמק השוה עמו וכתבתי אליו טעמי ונמוקי אז מצאתי מנוחה ממנו..."

בהמשך, כאשר השתלטו כבר מחללי הדת על ענין העלייה לארץ וכל הנהגת חברת חובבי ציון הייתה בידם עוד נשאר כמה רבנים ביניהם בהקימם חברה בתוך חברתם שבמשך הימים נעשתה לארגון המרכז הרוחני - המזרחי, אך התקרבות הדעות שנוצרה מיד בימים הראשונים בין אלה ובין החילונים בענייני החינוך וכדומה הוכיחה מעל לכל את צדקת מלחמתם של גדולי ישראל, שנים רבות אח"כ השתדלו גדולי ישראל להוכיח לשואליהם כי אין הבדל כלל בין הציונים והמזרחים.

כך כותב מרן הגאון ר' איצ'לה בלאזר, "והן עתה אבוא להשיב ע"ד אשר ישאלני חות דעתי בדבר הציונית מזרחית מה טיבה, אם יש בה שינוי מהציונית הכללית. הנה מתחלה הייתי תמה הנה אחרי אשר רבים מגדולי גאוני דורנו כבר גלו את דעתם לכבוד הדרי"ג כי אין ביניהם כ"א שינוי השם בלבד... עתה מה מקום לשאלה אכן אחשוב למשפט כי בצדק ישאלני, יען אשר לא קבל ממני מענה על מכתבו אלי מתחלת החורף הנ"ל ע"כ חושב אולי הוא מאשר לבי נוטה בצד מה לציונית המזרחית וכ"ג אשר לכל תכלית הוא חוקר לדעת פשר דבר ע"כ ישאל גם חות דעתי. וע"ז הנני להשיבו בקצרה כי הנני תמים דעים עם כל גאוני דורנו אשר כבר החליטו כי אין בין מזרחית למערבית כ"א שינוי השם והכל אל מקום אחד וכל דבריהם אמת וצדק..."

במכתב נוסף של מרנא רבי חיים מבריסק כותב: "קבלתי מכתב ממדינת האללאנד בו ראיתי שבמכתב עתי שהוא תחת השגחת כ"ג נ"י מכוונה בשם תל תלפיות נכבדות מדובר בו ע"ד הציונית או המזרחית ואשר כ"ג נ"י יכבדה ויען כי הוא זה דבר הנוגע לכלל אחבנ"י, כי במדינתנו כבר החריבה חלק גדול מאחינו וחלק היותר מרבה מבני הנעורים, והוא זה הירוס גדול בכל הנוגע לשמירת דת תורה"ק, ע"כ הנני מקדים להודיע זאת לכ"ג נ"י למען יקדים פני זאת לבל תפשה זאת במדינתכם, שהוא זה ממארת לכל הנוגע לטובת בית ישראל ולכל הנוגע לחיזוק אחינו, ואחשוב כי כ"ג שיחי לא ראה את דבריהם ולא ידע מעשיהם כי כל פעולתם מיוסדה נגד דת תורה"ק. אבל אנחנו פה שראינו ושמענו מרוב רעה המעוטפת בהם ובדבריהם ובמעשיהם."

באותה תקופה פרסם עורך התל תלפיות וכתב מאמר ארוך בגין טובת הארגון החדש, עם פרסומו התעוררו הגאון רבי ישעיה זילברשטיין אב"ד ווייטצען ובעמח"ס 'מעשי למלך' יחד עם גאוני הונגריה ויצאו להבהיר את גודל הסכנה החמורה הטמונה בארגון הדתי ציוני. בין הרבנים היו בעל השבט סופר מפרשבורג, רבי משה גרינוואלד מחוסט בעמח"ס 'ערוגת הבושם', האדמו"ר בעל אמרי יוסף מספינקא, הגאונים רבי שלום קוטנא מאייזנשטאט, רבי עמרם בלום, רבי יחזקאל פאנעט מדעש, רבי שאול בראך מקאשווי, רבי שמואל ראזנברג מאונסדרף, רבי צבי הירש ממנוקאטש בעל 'דרכי תשובה' ורבי יוסף צבי דושינסקיא מגאלנאטא.

רבי חיים בערלין ממוסקבה משווה במכתבו את המזרחי לדור הפלגה בוני המגדל, אשר תכליתם הייתה למרוד במלכות שמים אך לא גילו את כוונתם האמיתית כדי שלא יהיו מפריעים למעשיהם. בעל 'ערוך השולחן' הגאון רבי יחיאל מיכל עפשטיין מדגיש במכתבו "הם כיבו אש דת קדושינו ומקדשים ומטהרים ראשי פורקי עול", כך גם כתבו הגאונים רבי יוסף ראזין מדווינסק בעל 'צפנת פענח', בעל 'האבני נזר' מסוכטשוב, רבי מאיר אטלס מקאברין ורבי איצ'לה מפוניבז'.

גם גדולי ירושלים יצאו חוצץ נגד ארגון המזרחי, בהם רבי מאיר אוירבך, המהרי"ל דיסקין וגדולי תלמידיו הגאונים רבי זרח ברוורמן ורבי משה פרקנטאל, ששלחו בשמו אגרות לשלושה מגדולי הדור בגולה לכנס אסיפה ולטכס עצה איך לקדם את פני הרעה בעוד מועד. המהרי"ל הבהיר כי בהדגישו כי סכנה איומה אשר כמוה לא נהייתה מרחפת על שמי היהדות שבמשך הזמן עלולה ח"ו לעשות שמות בחלק נכבד מכלל ישראל. באותו מעמד הורה הגאון מבריסק לציין בשמו כי דעתו היא שגדולי

ישראל יתאספו מיד ויחרימו את הציונים ויוציאם מכלל ישראל לגזור על פתם ויננם ולאסור החיתון בהם כמו שעשו חז"ל עם הכותים. רבי יהושע ליב סיים "מובטחני שאם לא ננקוט בדרך זו הרי לבסוף כלל ישראל יתחרטו על כך."

האסיפה לא התקיימה לבסוף, יש שחששו מכיוון שחלק מהעולם הנוצרי ראו בעין יפה את התארגנות הציונים הרי יציאה למלחמה נגדם באמצעים חמורים כחרם וכו' ישיגו את הכיוון ההפוך ויעשה לחיזוקם, ואולם המהרי"ל דיסקין הצטער מאוד על כך באמרו ימים יבואו ויווכחו בצדקת הצעתו.

לבל יתקרבו אליו

לסיום נביא דוגמה על יחסם של בני ירושלים לציונים לאור דבריהם של גדולי ירושלים. בשנת תרנ"ח (באותה נתבקש רבי יהושע ליב לשיבה של מעלה) ביקר בארץ ישראל קיסר גרמניה, וילהלם השני, בן בריתו של השולטן הטורקי. הטורקים הכינו לו קבלת פנים מפוארת, גם יהודי ירושלים התארגנו לקבלת פנים והקימו שער כבוד משלהם, ואליה הגיעו משלחת ממנהיגי הציונים והכתבנים החילונים לירושלים בראשות הרצל כדי להיפגש עם הקיסר לבקשו שיבקש מהטורקים לתת להם מדינה.

הרצל התייצב בשער הכבוד לקבלת פנים שהכינו המתיישבים במקווה ישראל במקום שהקיסר צריך היה לעבור בדרכו לירושלים. הקיסר שחשב שהוא מנהל בייס מקווה ישראל אמר לו 'שלום', מה שהספיק

כדי שהעיתונאים הציונים יפרסמו שהקיסר התעניין בשלומם של הרצל...

הרצל תכנן לחזור על התרגיל גם בשער הכבוד של יהודי ירושלים בו היה הקיסר צריך לעבור בבוקרו של שבת ונסע לשם כך ברכבת לירושלים בליל שבת, כתב העת 'החבצלת' המספר על כך כותב: "רבים מהחרדים לדבר ד' בקשו ממני לזעוק חמס על מחללי השבת. בלכת הוד הקיסר מפה לירושלימה, מר דוד שוב המתמר למפלגת היראים הלך לירושלים עם ד"ר הערצל ואלפסון באדענהיימער שנידער זיידעדער ויתלווה עמהם גם מר נייגו פקיד מושב מקוה ישראל. ויהי כי לא היה מקום בעגלות ההולכות בשעתן, ויחכו כמחצית השעה ללכת עגלות אחרות במסע מיוחד, ויהיו הרבה מב"י בבית הנתיבות ויאמרו גם הם לנסוע למען ראות בכבוד הביאה. והוגד למו כי המסע לא יבוא לירושלים עד כשעה אחרי שקיעת החמה וימכרו פתקאות המסע ויחדלו מללכת, ואחד האנשים נגש למר נייגו ויאמר לו מסעך יביא לך חלול שבת בפרהסיא. וימהר לקחת ברכת הפרידה מהאורחה וישב העירה ורק האורחה הנזכרה, ומר דוד שוב אשר הגידו לו רבים חדל לך מנסוע בשביל חלול שבת רק הוא לא שמע ויסע. ועמם נסע גם יודילביץ המורה בראשון לציון בהתפעלות גדולה ויחללו השבת לעין כל אלה הם מורי הדת וטובי הציונים..."

ואולם הרצל ישב מנודה מאחר שבני ירושלים חששו מאזהרתו החמורה של רבה של ירושלים הגאון רבי שמואל סלנט לבל יתקרבו אליו ולבל תת לו מקום בשער היהודים בירושלים."